

Watervogeltellingen tijdens het winterhalfjaar 2001/2002:

DE EERSTE RESULTATEN

Watervogels concentreren zich in de winterperiode over het algemeen in een beperkt aantal gebieden en habitats. Het gaat meestal om overzichtelijke gebieden waar de vogels gemakkelijk te tellen zijn. Zo kunnen elke winter door middel van integrale, gecoördineerde tellingen betrouwbare gegevens verzameld worden over de absolute populatiegrootte in Vlaanderen, numerieke trends en seizoenale verschuivingen in de verspreiding. Systematische watervogeltellingen zijn in Vlaanderen reeds gestart in 1967 en vormen daarmee het langstlopende vogelmonitoring-project in ons land. Aanvankelijk ging het om één enkele telling in januari die onderdeel uitmaakte van de International Waterfowl Census. Deze jaarlijkse internationale watervogeltelling werd georganiseerd door het toenmalige International Waterfowl Research Bureau (nu Wetlands International). Vanaf 1979/80 worden in Vlaanderen zes tellingen per winter georganiseerd (periode oktober-maart). Daarbij worden de laatste jaren ongeveer 450 tot 500 gebieden geteld. Voor het uitvoeren van de tellingen wordt beroep gedaan op ca. 400 amateur-veldornithologen. De coördinatie van de tellingen en het beheer van de gegevensbank is sinds 1986 in handen van het Instituut voor Natuurbehoud.

FOTO: DE BLANKAART TE WOUMEN, YVES ADAMS

De zes midmaandelijke tellingen tijdens het winterhalfjaar 2001/2002 leverden opnieuw een schat aan gegevens op over de aantallen en de verspreiding van watervogels in Vlaanderen. De medewerking was opnieuw zeer goed en grote telhiaten waren er gelukkig nauwelijks. Meestal werden tussen 500 en 520 gebieden bezocht. In West-Vlaanderen werden de Uitkerkse Polder soms onvolledig geteld en ontbraken goede tellingen van De Gavers te Harelbeke. In Oost-Vlaanderen kregen we (nog) geen gegevens binnen van Moerbeke-Wachtebeke, de Bovenscheldevallei tussen Gent en

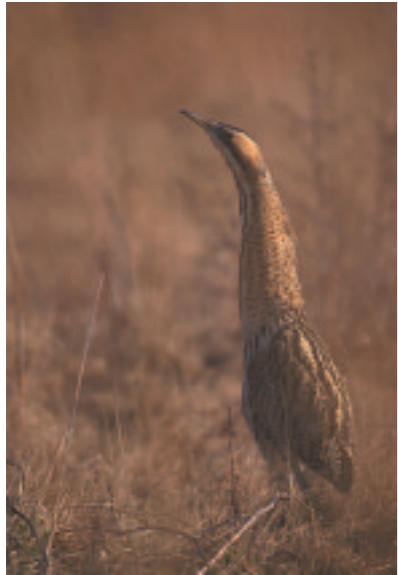
Eke en de Kalkense Meersen. De Gentse Kanaalzone werd midden januari niet geteld maar we beschikken wel over een telling van het einde van de maand. Ook van de regio Turnhout-Beerse bereikten ons nog maar weinig gegevens.

De winter 2001/2002 was een overwegend zachte winter en echte koudegolven bleven achterwege. Het weer tijdens de telweekends viel zeer goed mee. De oktobertelling gebeurde zelfs onder bijna zomerse omstandigheden. Oktober 2001 was trouwens de warmste oktobermaand sinds het begin van de waarnemingen (1833). De eerste (lichte) nachtvorst kregen we pas midden november te verwerken maar die was van zeer korte duur. Vanaf 7 december werd het echt kouder met algemene nachtvorst en temperaturen die overdag meestal net positief waren. Vooral rond de telweekends in december en januari vroom het 's nachts vrij stevig waardoor heel wat stilstaande wateren geheel of gedeeltelijk met ijs bedekt waren. Na midden januari werd het een stuk zachter en het werd het weer meer gedomineerd door maritieme luchtstro-

mingen. Hevige regenval leidde in de laatste decade van januari en vooral eind februari-begin maart tot overstromingen in valleigebieden.

De berekende soorttotalen voor Vlaanderen zijn terug te vinden in Tabel 1. In totaal werden er in januari net geen 450.000 watervogels geteld. In de periode oktober-januari werden duidelijk meer watervogels geteld dan in de twee vorige winters terwijl de aantallen in maart en februari vergelijkbaar waren. Vooral de aantallen eenden (max. 276.000) en ganzen (max. 97.000) lagen hoger dan in de voorbije jaren. Steltlopers (max. 60.000) en meeuwen (20.000) waren minder talrijk, maar vooral die laatste groep werd ook minder volledig geteld.

Het aantal soorten waarvan we gegevens binnenkregen bedroeg 125 (waarvan 24 exoten). We bespreken in deze bijdrage kort de opvallendste resultaten voor de verschillende soortgroepen. Voor een vergelijking met de gegevens van vorige winters kunnen we verwijzen naar Tabel 2 en 3. Dat onze watervogelpopulaties het blijven goed doen blijkt uit het feit dat

opnieuw acht Vlaamse records sneuvelen (steltlopers en meeuwen niet inbegrepen). Het gaat om Aalscholver, Grauwe Gans, Canadese Gans, Nijlgans, Krakeend, Wintertaling, Wilde Eend en Pijlstaart.

Duikers en futen

De weinige waarnemingen van duikers waren vrij gelijkmatig verspreid over de drie soorten en over de verschillende telmaanden.

De **Dodaars** bereikte een vrij hoge oktoberpiek (819 ex.), gevolgd door een graduele aantalsverlaging in de loop van de winter.

Grote concentraties kwamen voor in het havengebied van Zeebrugge (tot 232 ex. in januari, inclusief Zeekanaal) en de Spuikom van Oostende (73 ex. in oktober). In oktober pleisterden ook grotere groepen in het Antwerpse met 49 ex. op de Hoge Maey en 55 ex. op de werf van het Verrebroekdok.

In de eerste helft van het winterhalfjaar schommelde het aantal **Futen** tussen 2100 en 2300 ex., daarna was er lichte afname. Twee gebieden sprongen er naar goede gewoonte bovenuit: het havengebied van Zeebrugge (418 ex. in januari) en het Kanaaldok te Kallo-Doel (410 ex. in december). Tot halverwege de jaren '90 nam het aantal overwinterende Futen bijna jaar na jaar toe maar sindsdien lijken de aantallen zich te stabiliseren (Figuur 1)

Aalscholvers en reigers

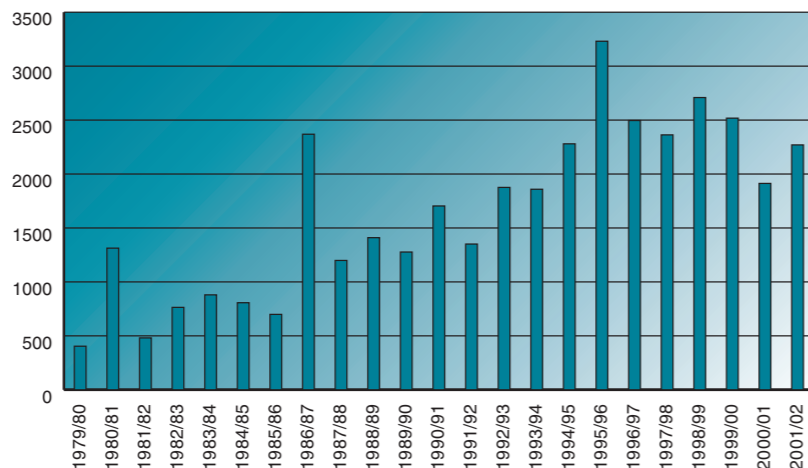
Oktober (3506 ex.) en november (3139 ex.) waren topmaanden voor de **Aalscholver** (met een nieuw record voor Vlaanderen). In de wintermaanden deed de soort het daarentegen iets minder goed dan in vorige jaren. De grootste groepen werden op de oktobertelling in de Maasvallei vastgesteld: in totaal 622 ex. waarvan 447 te Smeermaas.

Ook bij de **Blauwe Reiger** werd in oktober het recordaantal voor Vlaanderen scherper gesteld (1308 ex.) maar al te veel conclusies kunnen we hier niet uit trekken gezien wellicht een relatief klein deel van de Vlaamse winterpopulatie effectief wordt geteld.

Hoewel een stuk minder algemeen deden de andere reigersoorten het ook uitstekend. In 18 gebieden werden **Roerdompen** gesignaleerd met o.a. tot 4 ex. in de Maten te Genk (december & februari) en 3 ex. op Blokkersdijk bij Antwerpen. De opmars van de twee soorten zilverreigers lijkt niet te stuiten. Er werden tot 40 **Kleine Zilverreigers** geteld waarvan het gros aan de Oostkust. In verschillende maanden verbleven meer dan 20 **Grote Zilverreigers** in Vlaanderen (max. 32 in oktober!), vooral in Limburg (tot 14 ex. op de Platweijers te Zonhoven).

Zwanen

Het aantal **Knobbelzwanen** bereikte niet het niveau van de twee voorgaande winters. Gebieden die in het oog sprongen waren de Rupel tussen Boom en de Dijle (max. 113 ex. in december) en de Dijlevallei in regio Leuven (max. 73ex. in oktober). In het Antwerpse was er een duidelijke terugval.

Figuur 1. Evolutie van de getelde wintermaxima van de Fuut in Vlaanderen, 1979/80 - 2001/2002

	OKT	NOV	DEC	JAN	FEB	MAA	
Roodkeelduiker	0	1	0	0	0	0	<i>Gavia stellata</i>
Parelduiker	0	0	1	1	0	0	<i>Gavia arctica</i>
Ijssduiker	0	0	0	1	1	1	<i>Gavia immer</i>
Dodaars	819	611	638	505	429	351	<i>Tachybaptus ruficollis</i>
Fuut	2185	2131	2270	1745	1593	1527	<i>Podiceps cristatus</i>
Roodhalsfuut	3	4	4	1	1	0	<i>Podiceps grisegena</i>
Kuifduiker	1	2	1	3	0	0	<i>Podiceps auritus</i>
Geoorde Fuut	59	24	5	20	31	56	<i>Podiceps nigricollis</i>
Aalscholver	3506	3139	2425	1962	2190	2415	<i>Phalacrocorax carbo</i>
Kuifaalscholver	0	0	0	2	0	0	<i>Phalacrocorax aristotelis</i>
Roerdomp	1	4	13	18	13	1	<i>Botaurus stellaris</i>
Kwak	1	0	8	0	0	0	<i>Nycticorax nycticorax</i>
Kleine Zilverreiger	40	14	22	23	19	12	<i>Egretta garzetta</i>
Grote Zilverreiger	32	13	23	8	20	4	<i>Egretta alba</i>
Blauwe Reiger	1308	983	891	602	889	986	<i>Ardea cinerea</i>
Purperreiger	2	0	0	0	0	0	<i>Ardea purpurea</i>
Ooievaar	1	1	1	56	56	4	<i>Ciconia ciconia</i>
Lepelaar	1	0	1	1	2	11	<i>Platalea leucorodia</i>
Rode Flamingo	0	0	1	1	1	1	<i>Phoenicopterus ruber roseus</i>
Knobbelzwaan	514	565	461	490	449	412	<i>Cygnus olor</i>
Zwarte Zwaan	24	24	22	17	17	20	<i>Cygnus atratus</i>
Kleine Zwaan	0	102	21	31	24	1	<i>Cygnus columbianus</i>
Wilde Zwaan	2	2	3	18	15	0	<i>Cygnus cygnus</i>
Zwaangans	2	5	2	2	7	7	<i>Anser cynoides</i>
Rietgans	3	3	30	4	5	4	<i>Anser fabalis species</i>
Taïgarietgans	0	0	1	0	0	0	<i>Anser fabalis fabalis</i>
Toendrarietgans	0	71	87	138	242	5	<i>Anser fabalis rossicus</i>
Kleine Rietgans	0	18945	35844	31019	166	0	<i>Anser brachyrhynchus</i>
Kolgans	129	8191	40378	43330	19820	1409	<i>Anser albifrons</i>
Dwerggans	1	0	1	1	0	0	<i>Anser erythropus</i>
Grauwe Gans	5776	16226	14292	14835	7664	4090	<i>Anser anser</i>
Boeregans'	966	1033	884	1090	1103	866	<i>Anser x</i>
Indische Gans	36	45	27	29	31	25	<i>Anser indicus</i>
Sneeuwgans	0	0	0	2	0	0	<i>Anser caerulescens</i>
Hawaiigans	1	1	2	1	1	1	<i>Branta sandvicensis</i>
Ross Gans	1	0	0	2	0	0	<i>Anser rossii</i>
Canadese Gans	4557	4601	4639	4937	3518	2597	<i>Branta canadensis</i>
Brandgans	253	675	373	787	630	1056	<i>Branta leucopsis</i>
Rotgans	1	16	26	3	12	5	<i>Branta bernicla</i>
Witbuikrotgans	0	0	0	2	0	0	<i>Branta bernicla hrota</i>
Roodhalsgans	1	0	1	2	2	0	<i>Branta ruficollis</i>
Magelhaengans	1	3	1	2	2	2	<i>Chloephaga picta</i>

Tabel 1: soorttotalen voor Vlaanderen tijdens het winterhalfjaar 2001-2002

	OKT	NOV	DEC	JAN	FEB	MAA	
Nijlgans	1715	1404	1177	1075	853	725	<i>Alopochen aegyptiacus</i>
Casarca	15	13	4	3	9	14	<i>Tadorna ferruginea</i>
Grijskopcasarca	0	0	0	0	1	0	<i>Tadorna cana</i>
Bergeend	1340	3488	3742	3464	5586	5833	<i>Tadorna tadorna</i>
Muskuseend	54	41	51	83	48	39	<i>Cairina moschata</i>
Ringtaling	1	4	0	2	0	0	<i>Callonetta leucophrys</i>
Carolina-Eend	7	6	8	11	6	4	<i>Aix sponsa</i>
Mandarijneend	10	34	42	21	21	23	<i>Aix galericulata</i>
Smient	9220	39631	64099	77920	37769	31368	<i>Anas penelope</i>
Amerikaanse Smient	0	0	0	0	1	0	<i>Anas americana</i>
Chilense Smient	1	1	1	2	0	0	<i>Anas sibilatrix</i>
Krakeend	5198	7022	8560	7784	5263	4240	<i>Anas strepera</i>
Wintertaling	27146	31727	46648	46695	21831	17982	<i>Anas crecca</i>
Amerikaanse Wintertaling	0	1	0	0	0	0	<i>Anas crecca carolinensis</i>
Kaapse Taling	0	0	0	0	1	0	<i>Anas capensis</i>
Wilde Eend	60994	75299	99090	98176	38296	15980	<i>Anas platyrhynchos</i>
Soepeend ¹	854	945	1470	1174	728	589	<i>Anas x</i>
Vlekbeekend	1	1	1	3	1	1	<i>Anas poecilorhyncha</i>
Pijlstaart	1396	2158	1470	1852	1992	3057	<i>Anas acuta</i>
Bahamapijlstaart	0	1	0	0	0	0	<i>Anas bahamensis</i>
Zomertaling	5	0	0	0	0	49	<i>Anas querquedula</i>
Kaneeltaling	1	1	0	0	0	0	<i>Anas cyanoptera</i>
Slobeend	4211	4592	4535	2052	3747	4883	<i>Anas clypeata</i>
Krooneend	1	9	4	7	5	3	<i>Netta rufina</i>
Tafeleend	2607	9923	11679	22168	6185	1863	<i>Aythya ferina</i>
Ringsnaveleend	0	0	1	2	1	1	<i>Aythya collaris</i>
Witoogeend	0	2	2	4	4	0	<i>Aythya nyroca</i>
Kuifeend	4666	9625	13978	12579	10779	7777	<i>Aythya fuligula</i>
Toppereend	0	5	8	21	10	6	<i>Aythya marila</i>
Eider	5	7	2	6	18	15	<i>Somateria mollissima</i>
Zwarte Zee-eend	0	5	0	1	0	0	<i>Melanitta nigra</i>
Grote Zee-eend	0	14	6	0	0	0	<i>Melanitta fusca</i>
Brilduiker	1	128	225	322	291	132	<i>Bucephala clangula</i>
Kokardezaagbek	1	0	1	0	0	1	<i>Mergus cucullatus</i>
Nonnetje	0	12	65	84	101	26	<i>Mergus albellus</i>
Middelste Zaagbek	0	14	34	65	47	23	<i>Mergus serrator</i>
Grote Zaagbek	0	31	124	121	130	61	<i>Mergus merganser</i>
Rosse Stekelstaart	1	1	0	1	0	0	<i>Oxyura jamaicensis</i>
Waterral	72	116	64	29	36	31	<i>Rallus aquaticus</i>
Waterhoen	4402	5874	6403	7224	4705	3348	<i>Gallinula chloropus</i>
Meerkoet	23948	26189	28469	29188	17411	9135	<i>Fulica atra</i>
Kraanvogel	0	1	0	0	0	9	<i>Grus grus</i>

Tabel 1: soorttotalen voor Vlaanderen tijdens het winterhalfjaar 2001-2002

	OKT	NOV	DEC	JAN	FEB	MAA	
Scholekster	2144	2654	2217	2435	2862	2120	<i>Haematopus ostralegus</i>
Kluut	99	185	270	161	114	290	<i>Recurvirostra avosetta</i>
Kleine Plevier	1	0	0	0	0	46	<i>Charadrius dubius</i>
Bontbekplevier	63	36	54	37	56	308	<i>Charadrius hiaticula</i>
Strandplevier	1	0	0	0	0	0	<i>Charadrius alexandrinus</i>
Goudplevier	2081	10940	1427	585	1016	1194	<i>Pluvialis apricaria</i>
Zilverplevier	140	255	245	288	198	210	<i>Pluvialis squatarola</i>
Kievit	31608	34702	12138	8371	32418	11388	<i>Vanellus vanellus</i>
Kanoetstrandloper	5	5	1	0	3	0	<i>Calidris canutus</i>
Drieteenstrandloper	74	419	182	252	297	201	<i>Calidris alba</i>
Kleine Strandloper	165	20	4	0	0	4	<i>Calidris minuta</i>
Gestreepte Strandloper	2	0	0	0	0	0	<i>Calidris melanotos</i>
Krombekstrandloper	12	0	0	0	0	0	<i>Calidris ferruginea</i>
Paarse Strandloper	23	78	40	85	80	93	<i>Calidris maritima</i>
Bonte Strandloper	1502	3140	4390	3755	1833	995	<i>Calidris alpina</i>
Kemphaan	211	696	425	550	1129	846	<i>Philomachus pugnax</i>
Bokje	21	14	9	1	6	9	<i>Lymnocyptes minimus</i>
Watersnip	1613	800	553	233	356	436	<i>Gallinago gallinago</i>
Houtsnip	0	0	0	35	3	0	<i>Scolopax rusticola</i>
Grutto	7	1	0	0	84	2657	<i>Limosa limosa</i>
Rosse Grutto	40	9	4	6	2	4	<i>Limosa lapponica</i>
Wulp	1556	3177	2267	1635	3473	3622	<i>Numenius arquata</i>
Zwarte Ruiter	106	36	11	32	8	10	<i>Tringa erythropus</i>
Tureluur	449	511	459	433	512	633	<i>Tringa totanus</i>
Groenpootruiter	10	0	1	0	0	0	<i>Tringa nebularia</i>
Witgatje	79	53	33	14	30	52	<i>Tringa ochropus</i>
Bosruiter	4	0	0	0	0	3	<i>Tringa glareola</i>
Oeverloper	65	10	8	5	6	15	<i>Actitis hypoleucos</i>
Steenloper	1305	1499	830	869	1406	1130	<i>Arenaria interpres</i>
Rosse Franjepoot	0	0	0	0	1	0	<i>Phalaropus fulicarius</i>
Zwartkopmeeuw	2	2	0	2	1	58	<i>Larus melanocephalus</i>
Kokmeeuw	11006	10586	12352	14489	11700	17632	<i>Larus ridibundus</i>
Stormmeeuw	604	589	1566	2202	912	922	<i>Larus canus</i>
Kleine Mantelmeeuw	255	75	41	26	20	53	<i>Larus graellsii</i>
Zilvermeeuw	1910	1574	1697	1689	1221	1321	<i>Larus argentatus</i>
Mediterrane Geelpootmeeuw	5	0	0	2	1	8	<i>Larus michahellis</i>
Pontische Meeuw	0	1	0	5	2	1	<i>Larus cachinnans</i>
Grote Burgemeester	0	0	0	0	0	1	<i>Larus hyperboreus</i>
Grote Mantelmeeuw	110	21	21	39	14	12	<i>Larus marinus</i>
Drieteenmeeuw	0	0	0	0	1	0	<i>Larus tridactyla</i>
Visdief	1	0	0	0	0	0	<i>Sterna hirundo</i>
Zwarte Zeekoet	1	0	0	0	0	0	<i>Cephus grylle</i>
Totaal	225380	347848	436607	452066	254594	169361	

Tabel 1: soorttotalen voor Vlaanderen tijdens het winterhalfjaar 2001-2002

Net als vorige winter werden de grootste aantallen **Kleine Zwanen** in november geteld (102 ex.). De grootste groep betrof 86 ex. te Watervliet-Boekhoute.

De weinige meldingen van **Wilde Zwanen** bleven beperkt tot de provincies Antwerpen en Limburg met als belangrijkste pleisterplaatsen het Schulensbroek (9 ex. in januari-februari) en de Netevallei te Lier-Duffel (7 ex. in januari).

Ganzen

De niet inheemse soorten en boerenganzen buiten beschouwing gelaten werden in Vlaanderen zowel in december als januari ruim 90.000 wilde ganzen geteld. De **Kleine Rietgans** startte het ganzenseizoen aan de Oostkustpolders met een zeer hoog novemberaangetal (18.945 ex.) waarna de aantallen verder opliepen tot boven de 30.000.

Er werden ook opmerkelijk veel **Kolganzen** geteld met zowel in december als januari meer dan 40.000 vogels. De Oostkustpolders herbergden tijdens de december-telling 31.000 Kollen. Midden januari werden maximale aantallen in de IJzervallei (9750 ex.) en in de

Antwerpse polders (4984 ex.) genoteerd.

Het aantal **Grauwe Ganzen** liet opnieuw een forse toename zien met een maximum van ruim 16.000 ex. in november. Langs de Beneden-Zeeschelde ten noorden van Antwerpen werden tot 8738 ex. geteld in januari. Aan de Oostkust verbleven in december en januari gemiddeld ongeveer 4300 ex. met de Zeebrugse Achterhaven als kerngebied. Het krekengebied in Noord-Oost-Vlaanderen liet in november een totaal van 1660 ex. optekenen.

In zachte winters heeft Vlaanderen slechts een marginaal belang als overwinteringsgebied voor **Toendrarietganzen**. In februari werden er net geen 250 geteld waarvan 168 in het Oost-Vlaamse krekengebied. Opvallend was de groep van 109 ex. op de Grote Zandput te Mol in januari.

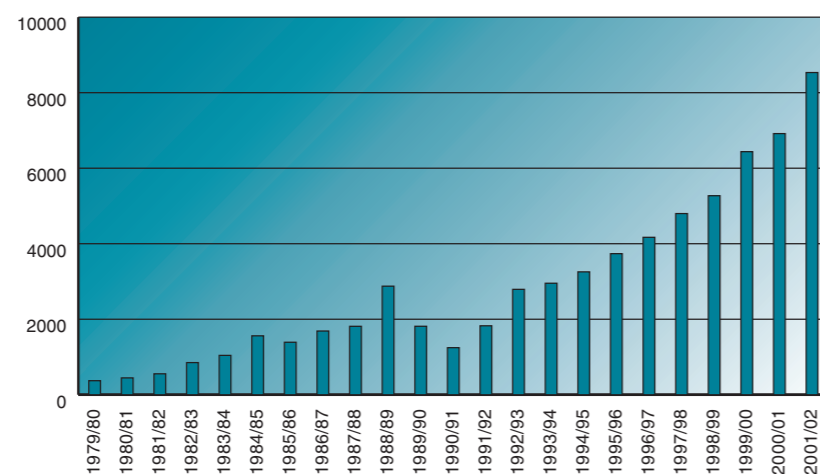
Zwemeenden

De hoogste aantallen van **Bergeend** werden bereikt in de periode februari-maart en haalden een niveau dat vergelijkbaar was met vorige jaren. Langs de volledige Zeeschelde werden in december ruim 1300 ex. geteld. In de haven

van Zeebrugge en in de Gentse Kanaalzone werden maxima van respectievelijk 629 en 484 ex. genoteerd, telkens in december.

Met bijna 80.000 vogels in januari kunnen we spreken van goede **Smienten**-winter. De mid-wintertelling leverde in het Blankaartgebied te Woumen-Merkem niet minder dan 28.130 ex. op. In regio Oostkust werden toen ruim 22.000 ex. geteld, verspreid over een groot aantal gebieden zoals de Hoge Dijken te Roksem (6945 ex.) en de Achterhaven van Zeebrugge (6316 ex.). In de Antwerpse regio werden in december en januari meer dan 15.000 Smienten geteld met als belangrijkste pleisterplaatsen het Kanaaldok te Kallo-Doel (9035 ex. in december) en Sint-Antoniushoek te Doel (5170 ex. in januari). In het diepere binnenland kunnen we niet naast de Bourgoyen-Ossemeersen te Drongen kijken (4694 ex. in februari en maart).

Dat de **Krakeend** opnieuw een record voor Vlaanderen vestigde, wekt al lang geen verwondering meer. Met een maximum van ruim 8500 ex. in december steeg de Vlaamse winterpopulatie weer aanzienlijk (zie ook Figuur 2). Op de Zeeschelde tussen Zandvliet en

Figuur 2. Evolutie van de getelde wintermaxima van de Krakeend in Vlaanderen, 1979/80 - 2001/2002

	95/96	96/97	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02
Dodaars	790	520	510	520	980	640	820
Fuut	3300	2500	2400	2800	2600	2100	2300
Aalscholver	2700	3100	2800	2800	3300	3000	3600
Blauwe Reiger	880	790	810	740	1200	1000	1400
Kleine Zwaan	130	140	120	40	460	160	110
Knobbelzwaan	410	440	440	510	790	660	570
Kleine Rietgans	20100	22400	27200	36900	35400	25600	35900
Kolganzen	29900	23100	23700	26900	33900	34100	43400
Grauwe Gans	7400	7200	7200	9900	11200	13500	16300
Bergeend	5500	5100	5400	5400	6500	5900	5900
Smient	73400	107100	44700	61400	69800	60800	78000
Krakeend	3800	4200	4800	5300	6500	7000	8600
Wintertaling	25300	25200	23200	30200	29400	35000	46700
Wilde Eend	59200	68700	53500	68300	71600	74300	99100
Pijlstaart	1900	2000	1800	2500	1600	3000	3100
Slobeend	2800	3000	2500	2500	3800	5500	4900
Tafeleend	26700	24800	10200	15400	12800	11800	22200
Kuifeend	20000	22600	11400	13700	14100	15100	14000
Brilduiker	340	440	340	510	300	330	330
Nonnetje	470	370	100	180	110	100	110
Grote Zaagbek	1200	1500	260	270	200	190	130
Meerkoet	30700	33400	24000	27400	27500	25600	29200

Tabel 2. Evolutie van de getelde maxima (naar boven afgeronde getallen) van een aantal soorten watervogels in Vlaanderen tijdens de midmaandelijkse watervogeltellingen in de periode 1995/1996 t/m 2001/2002

	99/00	00/01	01/02
Scholekster	2300	2400	2900
Kluut	650	950	290
Goudplevier	8900	4300	11000
Zilverplevier	290	250	290
Kievit	62300	42900	34800
Drieteenstrandloper	640	470	420
Paarse Strandloper	40	80	100
Bonte Strandloper	2300	2400	4400
Kemphaan	2600	2500	1200
Watersnip	640	670	1700
Grutto	1100	1400	2700
Wulp	3500	4200	3700
Tureluur	490	470	640
Steenloper	1200	1700	1500

Tabel 3. Evolutie van de getelde maxima (naar boven afgeronde getallen) van een aantal soorten steltlopers in Vlaanderen tijdens de midmaandelijke watervogeltellingen in de periode 1999/2000 t/m 2001/2002

Gent werden in deze maand niet minder dan 3328 ex. geteld met aansluitend nog eens 669 ex. op de Rupel. Opvallend waren de hoge januari-aantallen in regio Mechelen (1199 ex.) en in de Netevallei te Lier-Duffel (551 ex.). Andere gebieden die van internationaal belang zijn voor deze soorten, waren het Kanaaldok te Kallo-Doel (554 ex. in december) en het Schulensbroek (625 ex. in januari).

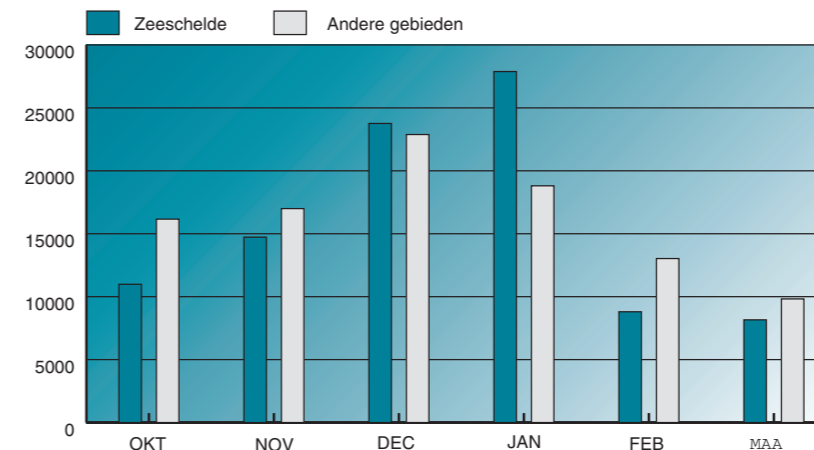
De **Wintertaling** zorgde misschien wel voor het meest opvallende record deze winter. Met meer dan 46.000 ex. in december en januari deed deze soort het zeer goed. Dat de Zeeschelde tussen Zandvliet en Gent tot één van de belangrijkste overwinteringsgebieden van Europa kan gerekend worden, kon andermaal bevestigd worden met maxima van resp. 23.763 en 27.888 ex. in december en januari. Dat is ruim de helft van de

volledige Vlaamse winterpopulatie (Figuur 3). Ook de Rupel wordt steeds belangrijker met een maximum van 3382 Wintertalingen in december. Naast deze getijdenrivieren trokken ook overstromde graslanden grote aantallen aan, vooral in het Blankaartgebied te Woumen (resp. 5750 en 4500 ex. in oktober en december) en in de Bourgoyen-Ossemeersen te Drongen (max. 1800 ex. in november).

Voor het eerst sinds 1981/82 werden nog eens meer dan 90.000 **Wilde Eenden** geteld en werd meteen een nieuw Vlaams record gevestigd. Langs de Zeeschelde verbleven in december en januari 11.000 tot ruim 12.000 exemplaren, terwijl in de Zeebrugse haven (Voor + Achterhaven) 7231 ex. opgetekend werden in november.

In de vorige nieuwsbrief gingen we reeds in op de uitzonderlijke aantallen **Pijlstaarten** tijdens deze winter. Voor het eerst werd tijdens de midmaandelijke tellingen de kaap van 3000 ex. overschreden (30 ex.) maar de echte piek in de eerste week van maart lag ongetwijfeld nog een stuk hoger. Op de maarttelling werden in de ondergelopen IJzerbroeken in totaal 1720 ex. geteld. In de Voorhaven van Zeebrugge werd het maximum in november genoteerd (545 ex.).

In vier van de zes telmaanden werden meer dan 4000 **Slobeenden** genoteerd en dat is toch wel uitzonderlijk. Het Blankaartgebied te Woumen-Merkem en de regelmatig overstromde IJzerbroeken spanden net als vorige winter de kroon met een maximum van 815 ex. in maart. Internationaal belangrijke concentraties kwamen ook voor in de Bourgoyen-Ossemeersen te Drongen (resp. 701 en 756 ex. in februari en maart), de Voor- en Achterhaven te Zeebrugge (resp. 593 en 524 ex. in oktober en november) en de werf

Figuur 3. Maandelijks aantalsverloop van de Wintertaling langs de Zeeschelde en in andere getelde gebieden in Vlaanderen, 2001-2002

van de Kluizendokken te Doornzele (425 ex. in maart).

Duikenden en zaagbekken

Bij de **Tafeleend** was er een opvallende influx merkbaar in januari (22.156 ex.) die vergelijkbaar was met deze in de strenge winters 1995/96 en 1996/97. Langs de Zeeschelde werd voor deze soort een nieuw record gevestigd (13.579 ex.). Ook de regio Mechelen scoorde goed tijdens de midwintertelling: in totaal 2474 ex. waarvan 1572 op de zandputten te Walem. In de nabijgelegen Netevallei tussen Lier en Duffel viel de piek een maand eerder (1571 ex. in december). De Maasvallei totaliseerde in januari 1407 ex..

In de meeste winters valt het aantalspatroon van Tafeleend en Kuifeend goed samen maar dat was nu niet het geval. De meeste **Kuifeenden** werden geteld in december (13.978 ex.) en van een januari-influx was geen sprake, althans op Vlaams niveau. De aantallen op de Zeeschelde (3090 ex.) en een aantal kanalen (o.a. 1008 ex. te Puurs-Bornem) kenden toen echter wel een piek.

Het aantal **Brilduikers** haalde niet meer de kaap van 300 ex. en bleef steken op een maximum van ruim 280 in januari. Met 107 ex. stak de Spuikom te Oostende er duidelijk boven uit.

Ook het aantal overwinterende zaagbekken in Vlaanderen scheerde geen hoge toppen. In de periode december-februari werden een 120-tal **Grote Zaagbekken** geteld, terwijl in februari net iets meer dan 100 **Nonnetjes** genoteerd werden.

Rallen

Het aantal **Meerkoeten** in Vlaanderen liep op tot ruim 29.000 in januari. De Achterhaven van Zeebrugge en het Zeekanaal tussen Zeebrugge en Brugge herbergden

in november en december samen gemiddeld ca. 4500 exemplaren. De Zeeschelde tussen Zandvliet en Gent totaliseerde in november 1718 Meerkoeten. Ook de Hoge Maey te Antwerpen was een belangrijke pleisterplaats, vooral in het najaar (resp. 1835 en 1389 ex. in oktober en november).

In januari werden iets meer dan 7000 **Waterhoenen** geteld, maar dat is ongetwijfeld slechts een fractie van de totale Vlaamse winterpopulatie. Vooral langs een aantal rivieren en kanalen liepen de aantallen soms vrij hoog op, o.a. langs de IJzer tussen Nieuwpoort en Elzendamme (385 ex. in januari), de Leie tussen Ooigem en Kortrijk (321 ex. in november) en de Zeeschelde (385 ex. in oktober).

FOTO: SLOBEEND, GEERT SPANOGHE

Stelfloppers

Het hoogste aantal **Scholeksters** werd geteld in februari (2862 ex.). Langs de kust situeerden de belangrijkste concentraties zich in en rond de IJzermonding te Nieuwpoort (1003 ex. in januari) en het havengebied van Zeebrugge (918 ex. in oktober, inclusief Zeekanaal en Baai van Heist). In het binnenland verschijnt de soort vooral in de maanden februari en maart zoals duidelijk geïllustreerd in Figuur 4. Vooral in de Antwerpse regio pleisterden in deze periode veel Scholeksters (resp. 516 en 520 ex.).

De meeste **Kluten** werden in maart geteld (290 ex.). Grote groepen bleven beperkt tot de slikken van de Beneden-Zeeschelde (204 ex. op het Groot Buitenschoor in december en 122 ex. op het Paardeschor in januari) en het Zwin te Knokke (63 ex. in november en december).

De **Bontbekplevier** kende ongeveer dezelfde verspreiding. Enkele tientallen exemplaren overwinterden langs de kust (in totaal tot 56 ex. in februari). Langs de Beneden-Zeeschelde kwam de soort vooral in de trekperiodes voor met in maart een opvallende groep van 270 ex. op het Groot Buitenschoor te Zandvliet.

Het aantal **Zilverplevieren** bereikte een piek in januari (288 ex.). In de IJzermonding te Nieuwpoort pleisterden gedurende de ganse winter iets meer dan 100 vogels. Vooral in het Zwin te Knokke bleven de aantallen onder de verwachtingen (max. 96 ex. in november).

Van de zeven soorten strandlopers stak de **Bonte Strandlopers** er met kop en schouders bovenuit: een maximum van 4390 ex. in december waarvan 2062 ex. in de

IJzermonding en 1543 ex. langs de Zeeschelde.

Vooraf in november werden behoorlijk wat **Drieteenstrandlopers** geteld dankzij de grote aantallen op het strand tussen Westende en Oostende (315 ex.).

De najaarstrek van **Kleine Strandloper** was in 2001 bijzonder uitgesproken en weerspiegelde zich in een hoog oktoberaantal (165 ex.). De grootste groepjes werden waargenomen in de IJzermonding te Nieuwpoort (57 ex.), in de overstroomde IJzerbroeken nabij West-Vleteren (35 ex.) en op de UCB-terreinen te Oostende (24 ex.).

Gedurende het grootste deel van het winterhalfjaar werden weinig **Goudplevieren** geteld. In november werd echter een opmerkelijke doortrekkende genoteerd van meer dan 10.000 vogels. In de West-Vlaamse polders werden toen grote groepen waargenomen in o.a. de Uitkerkse Polders (5743 ex.), de polders rond Wulpen (1325 ex.) en in en rond de Moeren nabij Veurne (1120 ex.). In het havengebied van Antwerpen pleisterden zowel in oktober, november als maart een 1000-tal plevieren.

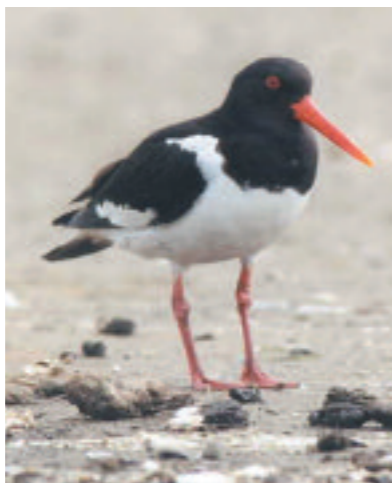

FOTO: SCHOLEKSTER, JOHAN VERBANCK

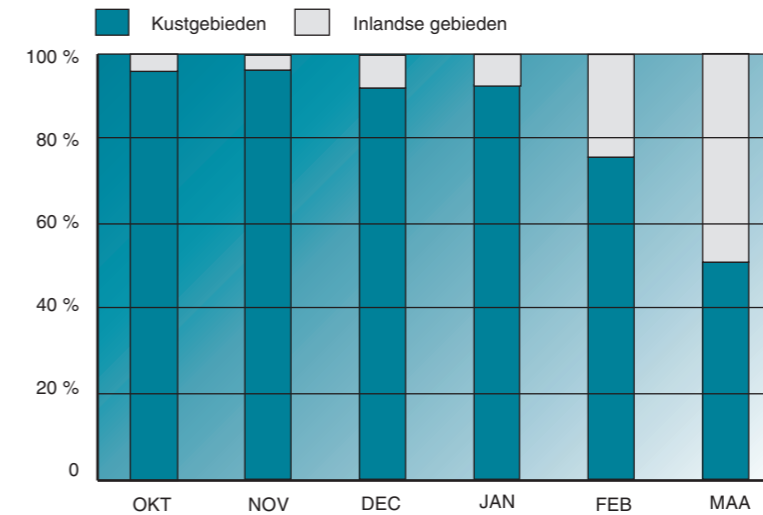
Nadat in oktober en november een hoog niveau bereikt werd, vielen de aantallen van **Kievit** in december en vooral januari sterk terug als gevolg van invallende vorst. Grote concentraties werden opgemerkt in o.a. het weidcomplex 't Pomptje te Oudenburg (4500 ex. in oktober), de Uitkerkse Polders (4900 ex. in november) en de Bourgoyen-Ossemeersen (4500 ex. in februari).

Het aantal getelde **Wulpen** kende een zeer wisselvallig verloop dat waarschijnlijk veroorzaakt wordt door de nogal variërende telbedekking in de kustpolders. Het maximum van ruim 3600 ex. viel in maart. Het enige gebied waar tot meer dan 500 individuen werden aangetroffen was de Uitkerkse Polder (resp. 616 en 600 ex. in december en maart).

Er werden beduidend minder **Kemphanen** geteld dan in vorige winters. Alleen in februari werden meer dan 1000 exemplaren geteld, waarvan 789 in de Bourgoyen-Ossemeersen te Drongen. In de IJzerbroeken pleisterden midden maart in totaal 491 ex..

De **Watersnip** is ongetwijfeld één van de moeilijkst te tellen soorten maar dat belette niet dat er vooral in oktober vrij veel werden gezien (1613 ex.). Er waren weinig gebieden waar meer dan enkele tientallen exemplaren werden waargenomen. Vooral de 350 ex. in de Bourgoyen-Ossemeersen (oktober) sprongen in het oog.

Met ruim 2600 ex. in maart deed de voorjaarstrek van de **Grutto** het merklijk beter dan in voorgaande jaren. Meer dan de helft van deze vogels werd aangetroffen in de overstroomde IJzerbroeken stroomopwaarts Diksmuide (1422 ex.).

Figuur 4. Maandelijks aantalsverloop van de Scholekster in de kustgebieden en het binnenland van Vlaanderen, 2001-2002

Meeuwen

Tijdens de midmaandelijkse tellingen werden telkens tussen 10.000 en 20.000 meeuwen geteld. Gezien het meetellen van deze vogelgroep slechts facultatief is, gaat het hier om zeer onvolledige aantallen. De gecoördineerde slaaplaatstelling eind januari 2002 zorgde evenwel voor een beter beeld van de aanwezige aantallen. De belangrijkste meeuwen-slaapplaats in Vlaanderen bevond zich opnieuw op het waterspaarbekken te Merkem, met o.a. 66.000 **Stormmeeuwen**, 18.000 **Kokmeeuwen** en 2840 **Zilvermeeuwen**.

Exoten

We kregen waarnemingen en tellingen binnen van in totaal meer dan 20 exotische watervogelsoorten, gaande van Rode Flamingo tot Vlekbeekend. Slechts een beperkt aantal soorten plant zich echter ook succesvol voort in Vlaanderen en kennen een sterke populatie-aangroei. De talrijkste is nog steeds de **Canadese Gans**. Op de meeste tellingen werden tussen 4500 en

5000 exemplaren geteld. Dat dit nog een aanzienlijke onderschatting is werd aangetoond tijdens de bijzondere Honkertelling begin februari 2002. Deze leverde 7400 ex. op, een absoluut record voor Vlaanderen.

Van de vele honderden **Brandganzen** die werden geteld, waren er wellicht slechts enkele tientallen van wilde oorsprong. Overal in Vlaanderen ontstaan lokale populaties van verwilderde vogels. In het Gentse gaat het al om meer dan 400 vogels zoals blijkt uit tellingen in de Bourgoyen-Ossemeersen te Drongen (395 in februari, 409 ex. in februari). Hoge aantallen verbleven ook in de Zwinstreek te Knokke-Heist (485 ex. in maart) en de Zeebrugse Achterhaven (321 ex. in januari).

Ook de **Nijlgans** lijkt niet te stuiten in haar opmars. In de periode oktober-januari werden steeds meer dan 1000 vogels geteld met een maximum van 1715 ex. in oktober. Kerngebieden waren net als vorig jaar de omgeving van Brecht-Rijkevorsel (resp. 571 en 519 ex. in oktober en november) en de Maasvallei (tot 349 ex. in november).

FOTO: NIJLGANZEN, GEERT SPANOGHE

Dank

De watervogeltellingen staan of vallen met de medewerking van de vele honderden tellers en het schitterende werk dat de regionale coördinatoren verrichten. Aan allen hartelijk dank !

KOEN DEVOS